

Itt aztán nem lehet mondani, hogy a díszlet – Volker Thiele munkája – eljátszaná a darabot. Első látásra – amikor még üres a színpad – nem nagyon tetszik a behemót masszivitást és mozdulatlanságot sugalló báj-talan monstros: ferde, lejtős emelvény, három sorban hosszú asztalokkal és padokkal; a látvány nem sugall semmi specifikumot. Aztán ezek a padok fokozatosan, kimért tempóban benépesülnek: beszívárognak, helyet foglalnak a szereplők. Kiderül, hogy jó részében ülő darab lesz ez is (mint Az arab éjszaka, A kaukázusi krétakör, a Csongor és Tünde), s ennek az ülésnek erős asszociatív aurája van: lehetnének hajléktalanszállóban, kivándorlóhajón, vonaton, pályaudvari váróteremben is, vagy másutt, ahol az élet hajótörtei alkalmi válogatásban összegyűlnek. Később kiderül, hogy a díszletnek még metafizikája is van: hátsó, tehát megemelt végéről ugrálnak le s vesznek el a szereplők a mélyben, azaz a feltételezett vásári attrakciók, többek közt a par excellence magasban száguldó hullámvasút világában – a talmi álomba az ember nem felrepül, hanem lezuhan. Aztán – amint az sejthető volt – az emelvény maga is kunsztot mutat be: megbillen, azaz ami elől van, fenn lesz, ami fenn volt, a mélybe kerül, így szimulálva Karoline kisasszony lovaglásait – és az ábrázolt világ totális bizonytalanságát, kiszámíthatatlanságát. Mi több: ebben a helyzetben az emelvény alatt kis belső tér nyílik, ami például a parkolót, a bűnöző Szemes Franz vadászterületét jelezheti.

Egy hosszú bekezdés, és még szó sem esett a darabról, arról, hogy ezen az estén a Krétakör társulata Ödön von Horváth egyik „népszínhátját”, a *Kasimir és Karolinet* játssza. Bevezetesként hadd emeljem ki, mennyire örülök, amiért a színház nem hódolt be a ma dívó, nemegyszer öncélú újrafordítottatási mániának: megmaradt Gáli József remekműűen érzékeny, árnyalataiban is hajszálpontos-beretvaéles szövegénél, amelyből korábbi előadások a költői lágyságra tették a hangsúlyt, de most kiderült, hogy kemény billentésekre is fogékonyan rezeg.

A darabot ezúttal vendégrendező, a német Wulf Twiehaus vette kézbe, és a találkozás, a vendégrendezések csüggesztő honi hagyományával ellentétben, produktív volt: a hangvétele egyrészt eleve közel állt a Krétakör stílusához, másrészt a Krétakör színészei mesterségbeli tudás tekintetében érettek immár, magabiztosak, fegyelmezeten, egyszersmind fantáziadúsan valósítják meg az utasításokat. Twiehaustól mi sem áll távolabb, mint az Oktoberfest atmoszférájának színpompás, netán nosztalgikus feldúsítása, ő az írónak Brechthez fűződő kapcsolatára épít. Ami a müncheni sörfesz-

Darvas Kristóf (Zongorista),
Láng Annamária (Karoline)
és Terhes Sándor (Speer)

SZÁNTÓ JUDIT

Zuhanás a magasba

■ ÖDÖN VON HORVÁTH: KASIMIR ÉS KAROLINE ■

tiválból megjelenik, durva, hazug, üzleties (és rendezői truvájként megannyi kontrasztra épül): a gólyalábakon kiszolgáló óriás Liliputi (Scherer Péter) ridegen praktikus, Juanita, a gorillalány szerencsétlen, megalázott férfi (Gyabronka József), a bulldogképű Johann viszont (úgy tűnik, a nemcsere is a levegőben van manapság) nyomorékká torzított fiatal nő

Katona László (Kasimir), Csákányi Eszter (Erna) és Nagy Zsolt (Szemes Franz)

(Sárosdi Lilla). A zeppelint nem látni, sőt nem is hallani: olyan szuperattrakcióról van szó, amely körülbelül annyira reális, mint a király új ruhája. Annál inkább látni a színpad elején szaporán felgyűlő szemetet, az összegyűrt vagy eltört söröspoharakat és -krigliket, az elhagyott vásári nyereményeket: mindaz, ami történt, csak fokozza a sivár világ lepusztultságát, és ez a folyamat megfelel a felhasználóknak emberanyag könyörtelen leselejteződésének.

Egyáltalán: hol vagyunk az időben? Silvia Albarella jelmezei kortalanul szegényesek, éppen a zeppelin, az ulánus tiszt és néhány más konkrét utalás a dráma keletkezési idejébe visznek vissza, viszont több kézben az EU papírzászlócskája leng, és a szöveg megannyi utalása – munkanélküliségtől, durva társadalmi egyenlőtlenségektől önzésen, anyagiasságon, egymás iránti közönyön át a bármikor előhívható antiszemitizmusig – direktben állná meg a helyét egy ma keletkezett műben is. Hogy tehát mikor? Régen is, ma is. Emberekről van szó – rólunk van szó.

Mindez pedig nagyon kidolgozottan és nagyon keményen, mondhatni, „derbül”, finomságok és az itt annyira kínáló irónia nélkül. Ezzel szemben a rendező folyamatos és totális színpadi jelenlétet teremtett számos szereplőjének. Míg a filmszerű vágásokban szerkesztett, állandó helyszínváltásokat előíró dráma maga egyszerre csak néhány szereplőre fókuszál, itt, már csak a színpadkép jellegénél fogva is, az egész társulat folyamatosan érintett. Jellegzetesen, még statikus pózokba merevedve is figurához illően kell léteznie a szereplőgárda minden tagjának, akkor is, ha éppen nem ők dialogizálnak, és az átmeneteknek a statisztálásból a szólózásba természetesnek kell hatniuk; Wulf Twiehaus ezt a rendezői penzumot igen jó mesterségbeli szinten abszolválja, még hozzá úgy, hogy a központi szál, Kasimir és Karoline nagyon csúnya, nagyon piszkos és nagyon nyomorúságos kis románca megmaradjon elsődrendű szervezőerőnek. Itt van szükség a személyes kiugrásokra. Láng Annamária (Karoline) bakfisnak is öltöztetett lencsibabás kislányát korán romlottá vált ösztönei húzzák, akár árulás árán is, a nemi karrier felé, Katona László (Kasimir) a született préda s a bamba tisztesség emblémája. Csákányi Eszter (haldan Karoline, most Szemes Franz Ernája) iskolajátékot mutat be a néma színpadi létezésből: szivacsosra ivott agyával, kába tudatával, réveteg tekintetével, gerinc nélküli puhaságával ideális alany Szemes Franz póre brutalitásához, ám van annyi esze, hogy párja lebukása után ő is új partner után nézzen. Nagy Zsolt (Szemes Franz) jól eltalált rekedt hadarásával, reflexszerű alvilági reagálásaival egyszerűbb, de erős és tömör típust hoz. Az idős gavallérok duettje (Rauch: Mucsi Zoltán, Speer: Terhes Sándor) ugyancsak hitelesen teremti meg a figurák folyamatos színpadi életét: részeg elterüléseik, kéjszív csámcsogásuk, úri pózaik mögötti jéghideg számításuk, egészen végső kikészülésükig hitelt ad az úgynevezett negatív drámai figurák életképességének. (Ilyen egyszerű volna a képlet? Nem Marx szakállá lóg ki lóláb gyanánt? Nem. Lólába az ördögnek van, és egy kis kénbűznek a vásárokon is megvan a helye.) Nekem a legjobban mégis a Schürzingert, Karoline új udvarlóját játszó Rába Roland tetszett, aki sikeres Tartuffe-jének új változata

gyanánt bámulatos, már-már démoni mimikai és gesztikus pontossággal ad testet Ödön von Horváth dermesztő profetikusságnak, a prefasizta hivatalnoktípusnak; és vajon ez a diagnózis nem éppoly aktuális-e, mint az EU-zászlócska?

Jó Krétakör-előadást láttunk tehát, jó, illúziótlanul kemény és komor Wulf Twiehaus-rendezést, mely ha nem tartozik is az évad maroknyi nagy előadása közé, a figyelemre méltók között kér helyet magának.

Én azonban mégsem bánom, hogy láthattam és emlékezetemben őrizhetem a kaposváriak 1983-as, Ascher Tamás rendezte előadását, amely Ödön von Horváthot nem Brecht kortársaként, hanem saját jogán emelte piedesztálra.

**ÖDÖN VON HORVÁTH:
KASIMIR ÉS KAROLINE
(a Krétakör Színház és
Szombathely város közös
produkciója a Vidám Színpadon)**

FORDÍTÓTTA: Gáli József. **DÍSZLET:** Volker Thiele. **JELMEZ:** Silvia Albarella. **FÉNY:** Éltető András. **ZENE:** Jörg Gollasch. **DRAMATURG:** Veress Anna/Merényi Anna. **RENDEZŐASSZISZTENS:** Tüü Zsófia. **PRODUKCIÓS VEZETŐ:** Erős Balázs. **RENDEZŐ:** Wulf Twiehaus.

SZEREPLŐK: Katona László, Láng Annamária, Mucsi Zoltán, Terhes Sándor, Bánki Gergely, Scherer Péter, Rába Roland, Nagy Zsolt, Csákányi Eszter, Sárosdi Lilla, Péterfy Borbála, Gyabronka József, Bódi Lajos, Erős Balázs, Kiss Julcsi, Mervei Miklós, Tüü Zsófia. **A ZONGORÁNÁL:** Darvas Kristóf.